

№ 116 (8224). ☆ 1997 жыл алтынның 18 күнө. Суббота ☆ Сылпата — 1084 солжубай.

CHA.

Болугур нэһилиэгэ

УРУККУБУТ УОННА БИЛИНГИБИТ

20-с сыллардаахха Амма улуунун 1 Болугур нэһилиэгэ улуус саамый хараага нэһилиэгэ этэ. Манна осуода, балыһа, оһоһор таһара дьинэ, чочуобуна суоҕа. Дьон аҕа ууһунан бытанан тарсанан олороллоро.

Советскай былаас Саха сиригэр бунатын олохтоох кыайбытынан, гражданскай сэрииҥэ эмсэҕэлээбит хаһаайыстыбаны чөлүгэр түһэри кэминтэн, тыа сиригэр кэллэһэ холбоһуктааһыныа олоһунан, кулаагы кылаас баһыытынан эһи саалааныгыгар 1930 сыллаахха 1 Болугур нэһилиэгин Амма улууттан арааран Чурапчы улууттар холбуур туһунан Саха республикатын ИСК уураара тахсыбыт. 1 Болугур нэһилиэгин Амматын, Сүбүк Амматын уонна Алдараа Кугда нэһилиэгин холбоон, Амма нэһилиэгэ буолбута. Туспа нэһилиэк баһыытынан сайдан, билигин Болугур нэһилиэгэ улууска биер улахан нэһилиэк ахсааныгар сылдьар. Манна алох дьаһах, социальнай тутуулар барыта баар. Дьон сөргө сөбүлээн олохсуйар, ыччат таптылар кининин буолта. Быһаһаах хочолордоох, байаһаах үрөхтөрдөөх, сис тыллардаах нэһилиэккэ кубулуйда. 1997 с. дааннаһынан, нэһилиэгиннээтэ 1457 киһиэхэ тиийдэ. Нэһи

билиэҥ сайдыы суолунан иһин дьэки баран иһэр.

Экономическай реформа мытыла турар кэмгэр үлэ коллективнай көрүнүн тутуһан олоробут. Билигин туругунан 7 баһынай хаһаайыстыбата баар. «Мындааайы» табаарыстыба улуус үс табаарысты баттытан улаханнара. Нэһилиэк үрдүнэн баһыһанан, техниканы ыспана, чөл тутабит. Табаарыстыба тус па арым, халбаһы сыахтардаах.

Рынок сыһааннаһылар олоххо-дьаһахха күүскэ киирдэ. Маныаха олохтоох дьаһалта нэһилиэгиннээ бу кэмгэ улаханньык оҕустарбатын туһугар үлэни ыттар. Билиэхэ 165 пенсионер, 7 сэрин ветерана, 17 хоту көөрүллүү кыттылааҕа, 43 инбэлит бааллар. Дьаһалта бу дьонго болломтотун уураар. Кинилэр туһаанаах чөлөһүннэринэн туһаналлар.

Хоту көөрүллүү 55 сыла туоларынан көөрүллүү кыттылаахтарыгар ыттылар дьаһалларга анаан комиссия тарыллан үлэлээтэ. Кырдыаастар сөбүлэһэр олохтоох дьаһалтаны кытта ыкса сибээстөөх, нэһилиэк ыттар үлэтигэр-хамнаһыгар улахан көмөлөөх. Бу үчүгэй үлэни өссө көзүгэр былааннаахпыт.

Н. МИХАЙЛОВ,

Болугур нэһилиэгин баһылыга.

БУ ХАҤАН ДА ХАТЫЛАММАТЫН!

Бары билэрбит курдук, Чурапчы оройуонун аҕарын 1942 сыллаахха Кэбээйигэ, Эдьигээнгэ, Булуҥга балык булдулар дьон ааттаан күүс өттүнөн көбөрбүттэрэ. Билигин билигин олорор Болугурбут нэһилиэгин дьонно сүт-кураан таарыйдар даҕаны, Амма өрүс эгэрдээх, сии ол-бурдук быһаһаах буолан итиннэ барбатахтара.

Хоту көөрүллүүбүттэр хоргуһан, ыалдьан улахан анардара өлбүттэрэ. Ордук Кэбээйи оройуонугар үксүлэрэ хоргуһан өлбүттэригэр 1944 сыл бэс ыйыгар бастаан борохуотунан төттөрү көбөрбүттэрэ. Кэбээйигэ барбыттар өһнө 1942-1944 сс. олорбуттара. Хоргуһуу, аччыктааһын көөрүллүү бастаан сыйыттан сааламмыта, онтоха эһи ыкса күһүн гүлх да бэлэмэ, дьинэ-уота суох, кур-ыһах бээрэҥкэ сүөкээбиттэрин түмүгэр дьон тымыһан ыалдьыттытара.

Сорохтор кыһыны кыстаат, көгүө саалыгар дойдуларыгар «тымыһарын таскылатан» барыталаабыттара. Олтон 1944 с. борохуотунан көһөн кэлбиттэри төрөөбүт-үөскээбит, ыал буолан, сүөһү, сылгы ииттэн олорбут ытык-мааны сирдэрэ-алаастара, өтөхтөрө иччитэхсийэн, кининэ-сүөһүгэ суох курахсыһан, хаалларбыт маллары уурбут ампаардара алдьатыллан көрсүбүттэрэ. Онуоха эһи, арыгыча тымыһаах ордон кэлбит буоланнар, атын нэһилиэккэ сөннөтөөх аймактарыгар-урууларынгар сыстан олороруу, кинилэргэ таалаһытара. Онно тийэн олохсуйан, үлэлээн-хамсаан, ыал-үрүү буолан, ол сирдэригэр бунатын олохтоох олохсуйбуттара. Холубур, Мындааайыга көргөһүн дойдуттар Васильевтарга сыстан. Одьулуун нэһилиэгин Орджоннидээ аатынан колхозтунан Кэбээйигэ Куокуй нэһилиэгэр көөрүллүүгэ сылдьыбыт Николаев Петр Саввич дьон көргөһүн киирэн олохсуйбута. Эмээ Одьулуунтан Дьячковский Егор Семенович Монкуудэ Дьинитров аатынан колхозка адыһыһыгар абатыммын киирбиттэрэ.

1944 сыллаахха Мындааайыга бэс ыйыгар Кэбээйигэ тымыһаах ордон кэлбит тулааһа олордо.

анаан детдом аһыллыбыта, бэс ыйы 25 күнүгэр 25 тулааһа оҕо детдомга киирбиттэрэ, Олортон биердэстэрэ мун этим.

Мындааайыга билигин 17 көөрүллүү кыттылаахтара олороллор. Кинилэр араас нэһилиэгиттэн аймактарыгар, оҕолоругар, сорохтор кийинит, күтүөт буолан олохсуйаннар, ыал буолан, оҕо төрөтөн, үлэлээн-хамсаан, сүөһү-ас ииттэн, нэһилиэк олоһун дьаһаһын тутуһаллар, сорохтор айымнылаахтык үлэли сылдьаллар. Ити 17 киһи иһигэр Одьулуунтан Куокуйга Кааһыча аатынан колхозка көөрүллүүгэ сылдьыбыт Бабааһтан төрүттээх 8 ыал баар: Дьячковская Е. С., Романов Н. В., Яковлева М. Х., Аммосов П. Ф., Заболонкин Н. В., Николаев С. П., Артемьева Т. А. уонна Николаев Т. Г. Хатылы нэһилиэгин «Кыһыл Толоон» колхозтунан Булуҥ оройуонугар Кумах Сурга көөрүллүүгэ сылдьыбыт Попов К. С. уонна Кугдаров Р. П., Кытаанах нэһилиэгин Ярославская аатынан колхозтунан Булуҥга сылдьыбыт Коркина М. Н., Игнатьев Н. Н., Волгого нэһилиэгин «Кыһыл сизмэ» уонна «Кыһыл үүнүү» колхозтарыттан Кэбээйигэ сылдьыбыт Козлова Д. Г., Яковлев И. И., Хадаар нэһилиэгин Буденнай аатынан колхозтунан Булуҥга сылдьыбыт Старостина М. Л., Мугудайтан Васильева З. С. уонна Попова Е. Г. Болугур нэһилиэгэр ытыктанар үтүө-мааны ыаллар. Кинилэр оҕо саастарыгар сөннөөн, күлэн-үөрэн көрбөтөх, аччык, аастуор олохторун өрөлөрө, сэннээрэ оонньоон, күлэн-үөрэн, уруйдаах оҕо саастарынан аһаларын, эбэлэрин үөрдэллэр.

Билигин иһиннэ көлүөнэбитигэр итинник алдьархайдаах кэдээн эргийбэтин, кыһалҕалаах сүт-кураан олох, өлүүлөөх-алдьатылаах уот сэрин күн сириттэр буолуохтун, өрүү чалгыһа, үүнэ-сайда, өрөгөйдүү турдук төрөөбүт төрүт түөлбөбит дьон алгыһыт.

Тыһа үлэ ветераннара нэһилиэк олоһор дьаһаар активнайдык кыталлар. Төһө кыахтарынан үлэ бэ-хамсыга көмөлөһө, көх-нэм буола сатыллар. Билигин тыа сиригэр чөлөһүнэ суох олох калла, маныаха олох бары ыһаалдарын этэринэн-хаан-перынан биксит дьон быһылынан билигин ветераннарбыт оҕолорун, ыччаттарын үлэ-хамнаһа, ор-дос сүөһүнү иһингэ, оҕуруот хаһаайыстыбатын тэрийингэ сыһыара сатыммыра холубур буолуон сөп. Бу бэйэбит санаабытыгар, билигин эдэр дьонго эмээ бэйэбит өртүбүттэн кэспит.

Илларион ЯКОВЛЕВ,

нэһилиэк ветераннарын сөбүлэһитин председатели,
көөрүллүү кыттылааҕа.

Хоту көөрүллүү 55 сылыгар анаммыт деһадаһа нэһилиэккэ көөрүллүү кыттылаахтарынан кытта көрсүһүүдэр, биччэрдэр мытылыһаллар. Кинилэри үлэлээбит тарылталар аһаан-минээн эбэрдэлэтиллэр, байдалары сэмэй ойдоһууһу бэлэхтэрин туттардылар.

Бу кэмгэ төрөөбүт күнүбүзүн бэлэтиир көөрүллүү кыттылаахтарынан — үлэ ветеранын Николай Иванович Игнатьев 60, эргини үтүөлээх үлэ-дигин Илларион Илларионович Яковлева 65 саастарынан чинээтилэр.

Көөрүллүү 55 сылыгар аһаһаах Амма орто оскулатыгар мытылааһыт көрсүһүүтэ Н. Н. Яковлев, Е. С. Дьячковская уонна Р. П. Кугдаров ол сыллардаагы быһыһы-майыһы, аастуор олоһу аһаан-сыһаан туһаннар, көөрүллүүттэн кэлэн баран салгыы олохторо хайдах салаллыбытын, үлэлэрин-хамнастарын туһунан кинээтилэр.

— Мин оччолорго бунатын ыһаа оҕо буоллабын дии. Үйэ аҕарыттан өрдүк кэм аастытын кэниэ саалаахха, сүрдөөх ыар, дьулаан кэмнэри туоран кини-гара буолбут эбиһит, — диир Роман Петрович Кугдаров.

Синьонка: уһаттан бастаан көөрүллүү, кыттылааҕа Р. П. Кугдаров.

Үтүө дьон көмөлөрүнэн

Билигин Хатылы нэһилиэгин «Кыһыл Толоон» колхозтунан Булуҥ оройуонун Кумах Сурт дьон нэһилиэгэр хайа аһыгар сүөкээбиттэрэ. Көөрүллүүгэ аҕам Попов Семей Павлович, ыйэм Попова Татьяна Сергеевна уонна быраатын Сэргей буолаһыт киир-биһит, Эдьигээннэ Бороскуобулаах, Степаннада Болугур нэһилиэгэр көргөн тахсан олороллоро.

Аҕабыт ыалдьан 1943 сыл тохсунньугар өлбүтэ. Дойдотторо, биергэ үөскээбит дьонно сии хорюптаан-эһинээн улуох туһууттара.

Туорма бурдук дьон биэрэллэрэ, онтубут хайдах да көмүлээбит иһин ыйга тийбэтэ, онон ый бүтөһик күнүбүгэр учараттаах хоргуһуу кэлэрэ. Саас билиһи ыал олох ыксаабыһыт. Ийэбит сирэйэ испитэ, ыалдьара бэргээбитэ. Онтон муус баран, балык тахсан, мин мууһага үлэлэспитим, балык сөннөһүт, онон тыһы ыһыһыт. Хас да хаһаайыстыбаны дойдубуттар кыппытара. Араастаан быстаран, эрэй бөбөнү көрөн, күһүн балаһан ыйыгар Мындааайыга адыһыһыттар Димитров аатынан колхозка кэл-биһит, Онтон ыла бу дойду дьонно буолан олоробут.

Дойдубуттар көнүлээн мытыһы ситиһингэ бэйэбит кийиһит, фронтоһик Иустинов Константин Митрофанович улахан өгөһөөх, докумуоммутун өгөртөрөн уонна сүбэлээн амалаан кыппыта. Манна кэл-биһит кэниэ аҕабыт үлэлээбит хамнаһын, кыра да буоллар, перевод оҕорбутун туһууһут. Иһис үтүөнү онорбут кийиһиттээн Кугдаров Петр Данилович (Бүөтүнээс) буолар. Санаага кэлэн быстаран олоробутун булан, аһаһаан иһэр борохуоттарыгар киллэрэн Дьонуускайга кэл-биһит, онон бу ыһа кийиһэ махталбыт улахан.

Билин бэриһиниһи: бачча элбэх колхозу, дьону көһөрөн баран, бу дьону олоһун буларарга боло-муочунай дьонно оччотооһу республика да, оройуон да салалтата ыһаһааҕа кийи өйүгэр баппат.

Күн-дүйл аастаһын аһын олох оһоһоох дьүгө да өртүтэрэ кырдыһаахтык дьон-сэргэ билиһин тахсыһаара — билигин кэм биер бэлэ уратыта буолар дии санаабын.

Константин ПОПОВ,
көөрүллүү кыттылааҕа.

Нэһилиэк дьаһалтаты, тарылталар төһө кыалларынан чөлөһүннэринэн туһаналларын хааччыһыта үлэлэллэрин иһин көөрүллүү кыттылаахтара кинилэргэ махтаналлар.

Эргини үлэтин ветерана Матрена Харлампьевна Яковлева (снимокка) Одьулуун нэһилиэгиттэн дьон-пору кытта Кэбээйи оройуонугар көөрүллүүгэ барсыһа. Кини билигин дойдуттаах сыһаалааҕа да буоллар, сүөһү-ас иитэн, оҕуруот астарын үүн-нэрэн, сэннээрин көрөн түбүктөөхтүн, дьоллоохтун олорор.

